

PRIPOVED O KMETOVANJU V SELŠKI DOLINI VČERAJ IN DANES

Reliefne in talno-klimatske danosti dopuščajo, da se v Selški dolini izkorišča le približno četrtina skupne površine prostora v kmetijske namene. Zanimivo je, da se osnovna posestna struktura od konca naselitve v petnajstem stoletju pa vse do danes v osnovnih potezah ni bistveno spreminjala, kot je najti dokumentirano v nekaterih drugih prispevkih Zbornika. Drugačne potrebe, nove zahteve, migracijski tokovi zadnjih desetletij kot tudi znatno dopolnjene proizvodne tehnologije pa vse bolj vztrajno postavljajo vprašanja, ki jim tradicionalna naravnost ne more več najti učinkovitih odgovorov.

Zanimivo bo vedeti, kako vidita svoj jutrišnji dan dva kmetovalca, od katerih si eden — Franc Benedičič, domače Jerala s Studenega — zagotavlja eksistenco s kmetovanjem v ravninskem, drugi, Alojzij Koder, domače Štulc iz Davče — pa v razgibanem hribovskem svetu. Kmetiji, odbrani kot modela, sta že več generacij v lasti istih družin, po velikosti obdelovalnih površin pa sta obe v mejah povprečja za gorenjsko regijo, ki znaša 3,3 ha. V obeh primerih je gospodarjenje z gozdom sestavni del dejavnosti. Podatki, ki jih v svojih prispevkih navajata F. Benedičič in A. Koder, sicer niso v zapisu dokumentirani, izvirajo pa iz skrbno vodenih domačih vknjižb, ki segajo tudi v prejšnjo generacijo.*

Kmetija na ravnem dolinskem svetu (Studeno)

Kmetija leži na rahlo nagnjenem dnu Selške doline. Obdelovalne površine kot tudi travniki se razprostirajo na obrečnem svetu, košenice in gozdovi pa so v višjih nagnjenih legah na obeh straneh doline.

Moj oče je gospodaril na 25 ha zemlje, ki jo je dedoval od svojega očeta. Dva hektara je preoraval, 5 ha le kosil, ostalo pa je bilo obraslo z gozdom. Boljši svet na ravnem se je oral, manj primerne površine ob vodi in prodiščih so bile za travnike, bolj strme lege pa so bile uporabljene za košenice, kolikor niso bile poraščene z gozdom. K temu je spadal tudi za tiste čase primeren hlev, ki je bil ravno na novo grajen v času pred njegovim prevzemom in mu ga zato ni bilo potrebno spreminjati, ter kozolec, ki ga je zob časa hitreje načenjaj in je moral biti od časa do časa obnavljan. Stanovanjsko stavbo je prevzel v dokaj skromni obliki in jo je med svojim gospodarjenjem močno zboljšal. Oče je bil kmet kot takrat marsikdo v njegovi okolici in še številnejši v že odmrlih generacijah. Kmetija je zaposlovala družino in ji nudila streho nad glavo in skoro vso za tisti čas potrebno hrano, redki presežki z njiv — nekaj več iz hleva in gozda — pa so prinašali v hišo potrebni denar.

* Prispevke F. Benedičiča in A. Kodra pripravil za tisk dr. France Megušar.

Kmetovalo se je na način, ki je bil v tistem času znan v kraju in sploh v dolini. Ključ je bil v primerni in zdravi delovni živali. Oče si je pomagal s po enim konjem, včasih si je sposodil tudi sosedovega, šlo pa seveda ni brez vola ali bika, kolikor je ta bil v hlevu. Plug je bil železen, pomagali so si že z okopalnikom in slamoreznicco, poznali pa so tudi že električno, vendar jim je rabila le za razsvetljavo. Mlatili pa so v kraju takrat že z mlatilnico, ki so jo skupno nabavili. Večino poljskih in gozdnih del je opravil s 5-člansko družino, le ob žetvi in košnji si je moral pomagati z ljudmi od drugod.

V hlevu je najpogosteje stalo sedem glav goveje živine, tri molznice, občasno bik, ostalo pa mlada živina. Gospodinja je vsako leto vzrejala po 3 do 4 prašiče, manjkati pa tudi ni smela plemenska svinja. Bik je bil ponavadi lastne vzreje in največkrat zamenjavan z drugimi rejci.

Njive so bile v tistem času prav pisano obrasle. Potrebno je bilo pridelati kar največ za potrebe družine kot tudi nekaj za žival. Tako je oče redno sejal pšenico, rž, ječmen, oves, ajdo, manjkala nista niti lan in proso, nekaj zemlje pa je zasadil tudi s koruzo, krompirjem, fižolom in deteljo. Če je bila letina primerna, so pridelki z dveh hektarov njiv pokrili skoraj vse potrebe družine po hrani, tako da so kupovali olje, kavo, sladkor in sol, nekaj njivskega pridelka pa je bilo namenjenega tudi živalim. Letina je bila predvsem odvisna od vremenskih razmer. Zlasti neugodna je bila pozna zmrzal ali obilnejša vlaga v času zorenja. Kar je uničila pozeba, je bilo pač treba na novo zorati in obsejati. Rastlo je, kot je leto dalo, nekaj pa je gotovo prispevalo tudi znanje, ki je večinoma prehajalo le iz roda v rod. Gnojenje s hlevskim gnojem je nekaj že izravnavalo, prav tako tudi izbira in menjava semena, mineralnih gnojil niso uporabljali, rastlinske bolezni in škodljivci so se širili, kot jim je krojila usodo narava. Ob slabih letinah pa je gospodar stisnil zobe in počakal na boljše dni. Po tradiciji kraja pa je bila vsaka njiva zelo skrbno obdelana, saj sta bila po dva pridelka na isti površini skoro pravilo kraja in generacije.

Stuđeno

Foto France Planina

Delovnih rok pač ni manjkalo. Med vsemi navedenimi poljščinami pa je posebno mesto treba dati fižolu, ki je sicer redno rastel med krompirjem, vendar pa je bil po tradiciji edini, ki je bil namenjen prodaji. Vsi ostali pridelki so šli namreč skozi želodec družine in živali na kmetiji. Ozimnemu žitu je najpogosteje sledila ajda, ječmenu korenje ali repa. Tudi koruzo so redkeje sadili samo, največkrat je rastle skupaj s fižolom. Za korenjem in repo pa je njiva največkrat prezimila v prahi. Radi pa so v tistih časih zasejali nekaj površine tudi s črno deteljo.

Okrog gospodarskih poslopij seveda ni smel manjkati sadovnjak, kjer je rastle nekaj jablan, hrušk in tudi drugega sadnega drevja. Velik del pridelka se je predelal v mošt ali prekuhal v žganje, nekaj pa se je porabilo doma v svežem stanju. Le če je bila letina zelo rodna, se je sadje tudi odprodalo kot tudi nekaj žganja.

Kot sem že omenil, je oče skrbel, da je v hlevu imel po sedem glav goveje živine. Najpogosteje je imel po tri molznice, bika ali vola, ostalo pa je bila mlada živina za spodrejanje. Bik je moral biti licenciran in je služil tudi potrebam bližnjih gospodarstev, po primernem času pa so ga menjali ali pa odstopili, tudi odprodali v drugo rejsko območje. Prirastek mesa se je praviloma odprodajal. Včasih je to bil spitan vol, ostarela krava, včasih pa plemenska telica. Mleko se je deloma porabilo doma, deloma pa ga je gospodinja predelala v maslo, ki pa se je nasprotno mleku, za katerega ni bilo trga, prodajalo. Prašiči so bili večinoma poklani doma, če se je odprodajalo, so prodali kvečjemu enega.

Sečnja v gozdu je skoro izključno usmerjala cena lesa. Težko je oceniti letni posek v tistih časih. Narekemale so ga tako domače potrebe kot tudi cene lesa. Bukova drva so bila potrebna domu, del se je tudi odprodajal, smrekov les se je prodajal v hlohkih Sodarski zadrugi kot tudi privatnim lesnim trgovcem. Pogodbeno pa je oče najel človeka za kuhanje oglja, izkupiček za oglje pa sta si delila, pri čemer sta dve tretjini odpadli oglarju, ena tretjina pa lastniku lesa. V splošnem pa je gozd služil finančnemu izravnavanju, kajti ko je bila potreba po denarju večja, se je posekalo več...

Iz zapiskov tistih časov se da ugotoviti, da je bilo takrat potrebno odšteti za kritje davkov iztržek za okrog 200 kg žive teže goveje živine ali pa 8 m³ smrekovega lesa. Drugih finančnih vezi s širšo okolico takrat niso poznali. Ker je oče vse pridelke praviloma zapisoval, se da oceniti, da je bila denarna vrednost pridelkov iz kmetijstva in gozdarstva najpogosteje v razmerju 1:2 v korist gozdarstva.

Znanje, s katerim se je oče loteval njiv, živine in gozda, je bilo večinoma prevzeto od prednikov. Ni zanemariti tudi izpopolnjevanja, do katerega je prihajalo z izmenjavo skušenj v soseski, poleg tega je rad čital strokovni list, obiskal kako kmetijsko razstavo. Zlasti je rad obiskoval živinorejske razstave, kjer je tudi sam razstavljal. Bil je včlanjen v gospodarsko in živinorejsko zadrugo.

Če sedaj preskočim 30 do 40 let, ki loči podani opis gospodarjenja na kmetiji v času mojega očeta do današnjih dni, na zunaj kmetija ne kaže velikih sprememb. Celotno posestvo je nekoliko povečano — vse posestvo danes obsega 28 ha — nekaj več je zemlje pod gozdom, za 1,5 ha pa je več orne zemlje. Nekaj košenic pa se je v zadnjem času obraslo z gozdom.

Precej spremenjenega pa je danes najti na obdelovalnih površinah. Številne rastline so zginile, žit sploh ne sejem več, preoravam pa vse, kar je na

ravnem. Osnovno težišče je na pridelovanju krmnih rastlin, za potrebe doma oziroma trga je ostal le še krompir. Preoravam ledino oziroma dotrajane travnodeteljne mešanice ter najprej sadim koruzo za krmo in nekaj krompirja. Naslednje leto se zvrsti krmna pesa, zatem pa se površina ponovno zaseje s travnodeteljno mešanico, ki pri košni rabi pri klimi in tleh vzdrži nekako pet let. Nato se krog ponovi. Letno trosim okrog 4000 kg mineralnih gnojil. Travnodeteljne mešanice niso posebej oskrbovane, redno pa s škropljenjem proti škodljivcem in boleznim varujem krompir, na kemični način pa zatiram plevel pri koruzi.

Obdelovanje tal je danes enostavnejše in tudi manj naporno. Delam namreč z lastnim traktorjem, ki je po potrebi in želji tudi na voljo sosedom za plačilo ali vrnitev usluge. Traktorske priključke imam deloma sam, deloma pa si jih izmenjujemo s sosedi. V skupni lasti pa imamo trosilnik mineralnih gnojil. Tudi delo v gozdu je precej manj naporno, odkar so na razpolago motorne žage in traktorski prevoz.

Vse spremembe pri rabi tal imajo en sam namen: pridelati čim več krme, ki jo uporabljam za govejo živino. Tako preusmerjena proizvodnja ima še marsikatero ozko grlo, vendar računam s tem, da bo kmalu mogoče večino krme pokladati silirane. Danes se namreč še vse, kar ni sveže porabljeno, suši, kar porabi precej časa, pa tudi zgube hranilnih snovi so v naši klimi pogoste. Na 8 ha pridelana krma mi zadošča za letno prirejo približno 2000 kg govejega mesa in 20.000 do 23.000 litrov mleka. Je pa to slika, ki je značilna le za nekaj zadnjih let.

Neposredno po končani vojni sem se zaradi splošnega pomanjkanja maščob najprej ukvarjal s prašičerejo, zatem pa nekaj let tudi z vzrejo piščancev. Ni pa obilnejši in primernejši krmi za živali pripisati vseh teh ugodnejših podatkov. Molzna kontrola kaže, da je bilo v času gospodarjenja mojega očeta namolženega povprečno 1200 l mleka na kravo letno, danes pa podatek za zadnjih nekaj let kaže povprečje 3000 litrov za najboljše molznice. V tej številki se gotovo kažejo tudi lastnosti današnjih pasem in sploh prizadevanj rejske službe.

S kmetijo se danes ukvarjamo trije. Pomoč gospodinje je potrebna na polju le v konicah ob spravilu koruze in krompirja ter pese, najpogosteje pa tudi pri sušenju in spravilu zelene krme. Druga dela na polju kot tudi v gozdu opravim sam s sinom, ki pa je v zimskem času v kmetijski šoli.

Gospodarjenje z gozdom je danes precej manj prepuščeno prosti lastni presoji. Letno posekamo 30 do 40 m³ smrekovine in bukovine. Ogljari pa se ne več.

Denarni promet je danes neprimerno večji, kot je bil v času gospodarjenja mojega očeta, kajti tudi potrebe so neprimerno večje. Za prehrano družine je treba kupovati razen domače zelenjave in mleka ter krompirja praktično vse. Bolj iz tradicije priredimo vsakoletno še po 2 prašiča, ki ju zakoljemo in porabimo doma. Sama davčna dajatev se danes ne razlikuje mnogo od bremena, ki ga je plačeval moj oče. Ves davek je pokrit z vrednostjo 200 kg teže goveje živine ali 10 m³ lesa. Poznamo pa danes nove finančne dajatve, ki jih predstavljajo prispevki za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, stroški gospodarjenja z gozdovi, razni samoprисpevki itd., seveda pa to odtekanje sredstev ni enosmerno. Ker pa je prilagajanje razmeram na trgu povezano na manj trajno proizvodno usmerjenost, je razumljivo, da je investiranje v preusmeritev finančno toliko zahtevna, da kmetija sama težko zbere vsa potrebna sredstva.

Nekaj kreditov že imam, po potrebi upam, da mi bodo še dosegljivi, računam pa na to, da mora osnovna stabilnost biti podana s stabilnimi cenami. Nesorazmerno visoko pa je dohodek bremenjen v gozdarstvu.

Če upoštevamo podatek iz časa gospodarjenja mojega očeta, ko sta si na naši kmetiji vrednost pridelka z obdelovalne zemlje in gozda stala nasproti v razmerju 1 : 2 v korist gozda, je danes najti razmerje povečano in tudi obrnjeno, kajti račun kaže za sedanjí čas razmerje 4 : 1 v korist vrednosti pridelkov z obdelovanih površin.

Stik, ki ga gojim z drugimi organizacijami, je živahen. Ves čas gospodarjenja sem član kmetijske zadrúge, prek zadrúge poteka tudi skoro ves nakup gnojil, semena in koncentratov, prav tako pa prek zadrúžnih organizacij oddajam na trg večino pridelkov. V hiši imamo stalno kmetijska strokovna glasila, od časa do časa pa se radi udeležujemo tako razstav kot tudi izletov v kmetijska področja, ki nam morejo nuditi zanimive zglede. Na splošno imam občutek, da s tako preurejeno kmetijo ne zaostajam za povprečnim dohodkom v okolici, ki je močno industrializirana.

Kmetija v Davči

Vas Davča leži na zahodu Škofjeloškega pogorja, južno od Zadnje Sore, na slemenih med Poreznom in Blegošem. Tu so se ljudje naselili v sredi 16. stoletja. Prvi naseljenci pa so v te kraje prišli že dosti prej. V knjigi Zgodovina Tolminske je ime Davča omenjeno že okoli leta 1350. Ljudje v Davči so krčili najprej gozdove, pripravljali so drva, sekali les za jezove na Sori, kuhali so oglje za fužine. Pozneje, ko so na posekah naredili njive, so se pričeli ukvarjati s kmetijstvom. Tako je z leti nastalo na področju današnje Davče okrog 35 večjih kmetij, ki so imele od 35 do 80 ha zemlje. Kmetovanje na teh kmetijah je potekalo nad dvesto let nespremenjeno, leto za letom, desetletje za desetletjem enako. Način gospodarjenja in razni običaji, ki so spremljali razna opravila, so se podedovali iz roda v rod. Oče je naučil gospodariti sina, ta pa zopet svojega potomca. Šele v zadnjih letih se je način gospodarjenja na kmetijah v Davči spremenil. In ko se sedanjí gospodarji pogovarjajo, večkrat nanes beseda tudi o tem, kako bo čez dvajset let na teh samotnih domačijah. Ali bodo tulili volkovi v mrzlih nočeh ali pa bodo še naprej jokali otroci, kot so že štiri stoletja.

Da bi se lažje razumelo življenje na teh samotnih pobočjih, bom skušal prikazati, kakšna je bila kmetija pred leti, kakšna je sedaj in kaj pričakujemo od bodočnosti.

Kmetija, ki jo bom opisal, ima v posesti 86,80 ha zemlje. Leži na nadmorski višini 800 m. Večina zemlje je na osojni, severni strani. Lega je precej strma. Do okrog leta 1950 je bilo teh 86 ha zemlje razdeljeno tako:

njive so obsegale 3,60 ha, senožeti je bilo 21,47 ha, na površini 44,87 ha so se razprostirali pašniki, 16,84 ha zemlje pa so pokrivali gozdovi.

V hlevu je bilo do druge svetovne vojne okrog 20 glav goveje živine, 15 do 20 ovac, 4 do 6 prašičev, nekaj kokoši, v letih po prvi svetovni vojni pa tudi nekaj konj.

Od živine in skope zemlje je bila odvisna cela družina. Kar so iztislili iz puste ilovice, toliko so lahko porabili od ene do druge letine. Če je bila letina dobra, so živeli malo bolje, če je bila slaba, pa slabše. Vse potrebščine za živ-

Zaselek Zaprvič v Davči

Foto arh. Tone Mlakar

ljenje so pridelali doma. Kupili so samo sol, nekaj koruze za žgance in kakšno drugo malenkost.

Družina je imela naslednje člane:

Gospodar in gospodinja, otroke (vsak rod več kot štiri), hlapca, deklo, dokler so bili otroci majhni, tudi pastirja in pesterno. Pri hiši sta bila še stari oče in mati, torej nad deset ljudi.

Da si je družina zagotovila dovolj kruha, so vse njive vsako leto preorali in posejali z žiti, le okrog 30 arov so vsako leto pustili za ledino, da se je zemlja malo odpočila. Že jeseni, ko so izkopali krompir, so vsejali okrog 5 mernikov ozimne rži, spomladi pa še do 8 mernikov ovsa, 6 mernikov ječmena, 4 do 6 mernikov pšenice, 2 do 3 mernike sorščice (jara rž in pšenica pomešani). Če je bila letina dobra, so jeseni pridelali 50 do 60 mernikov rži, okrog 60 mernikov ovsa, ravno toliko ječmena, 40 do 50 mernikov pšenice, do 25 mernikov sorščice. To žito so potem mleli v lastnem mlinu. Zadostovalo je za kruh za celo družino. Če je bila letina res dobra, je žita še ostalo in so ga hranili za tista leta, ko je potokla toča ali pa je bil kak drug vzrok za slabo letino. Sejali so še nekaj ajde za žgance. Tudi lan so sejali vsako leto. Oves so porabili predvsem za krmo prašičev in konj, kadar je bilo težko delo. Šest do deset mernikov ječmena so pridelali v ješprenj. (1 mernik je ca. 20 kg žita.)

Setev se je pričela včasih malo prej, včasih malo kasneje, odvisno od vremena, ponavadi pa po dvajsetem aprilu in je trajala tri tedne in tudi dalj, če je nagajalo vreme. Ob setvi so morali poprijeti za delo vsi, tudi otroci so bili

zaposleni pri vodenju živine. Po setvi so se ženske ukvarjale s pletvijo na njivah, okopavanjem krompirja in podobno, moški pa so sekali les in pripravljali drva za naslednje leto. Okrog 20. junija se je pričela košnja, ki se je vlekla do šest tednov pa tudi več. Nato je sledila žetev, ki je trajala do tri tedne.

Zatem je bilo treba voziti domov seno iz oddaljenih senožeti, kjer so ga ob košnji spravili v senik ali pa so naredili »kope«. V septembru je bilo treba pokositi še otavo in skopati krompir, oktobra pa se je pričela mlatev, ki je bila ročna. V lepih jesenskih dneh so nagrabili še steljo. Pozimi so zvozili spomladi posekani les do ceste, zvozili so gnoj na strme njive nad domačijo, razžagati je bilo treba drva in jih spraviti v drvarnico. Med tem časom so ženske predle volno, pletle nogavice in jopice za vso družino. Tako se je vrstilo delo leto za letom.

Vse, kar so potrebovali za življenje so pridelali doma, vendar so imeli tudi razne stroške, npr. za davke, za plačilo hlapca in dekle, nabavo usnja in podplato in včasih tudi za nakup kake obleke. Glavni dohodek je bil od lesa in živine. Prireja živine je bila zelo majhna: prvič zaradi slabe pasme in skromne krme, pa tudi zato, ker so redili predvsem vole in jih uporabljali za vožnjo. Tako je vol pri 6 letih dosegel komaj 500 kg teže. Čeprav je bilo v hlevu dvajset glav živine, so letno prodali le nekaj volov. Vzrok za majhen prirastek so bile tudi razne nalezljive bolezni, ki so večkrat razsajale med govedom.

Po drugi svetovni vojni so se razmere začele spreminjati iz leta v leto. Vedno več ljudi je odhajalo v mesta in začelo delati v industriji. Na kmetiji je vedno bolj primanjkovalo ljudi za delo. Hlapca in dekle ni bilo več. Otroci so bili še majhni. Grmovje je pričelo zaraščati nepokošene senožeti. Dokler so otroci hodili v osnovno šolo, so še redno pasli živino. Ko pa so dokončali šolanje, se je tudi paša pričela opuščati. Pašniki so se pričeli spreminjati v grmišča in gozdove. Na kmetiji je bilo vedno težje, ker sta ostala za delo le gospodar in gospodinja. Dohodki so bili majhni. Po starem se ni dalo več gospodariti. Treba se je bilo odločiti — ali opustiti kmetijo in se zaposliti ali pa začeti gospodariti drugače.

Na pobudo kmetijske pospeševalne službe pri KZ Škofja Loka sta mlada dva, ki sta prevzela gospodarstvo na kmetiji, pričela razmišljati o preusmeritvi. Največ pogojev je kmetija imela za preusmeritev v živinorejo, in sicer za vzrejo pitancev. Kmetijska pospeševalna služba je izdelala preusmeritveni načrt, ki je vseboval: ugotovitev, kolikšne površine ima kmetija za pridobivanje krme in kolikšno čredo bi s to krmo lahko preživljali, načrt za adaptacijo hleva, ekonomsko utemeljitev investicij za to adaptacijo in nabave strojev ter gradnjo silosa. Opustiti je bilo treba vse po malem. Tam, kjer je prej rastle žito, je sedaj trava za silažo. Sedaj ima kmetija okrog gospodarskih poslopij strnjen travnik, velik 6 ha, in še nekaj bolj oddaljenih senožeti. S kreditom GG in KZ je bil preurejen hlev, v katerem je sedaj 14 sodobnih stojišč. Zgrajen je silos, nabavljena siloreznica in kosilnica z obračalnikom. Ker je bil hlev preurejen šele leta 1972, je sedaj v njem šele 9 glav živine. Zagnojiti bo treba še travnike, in ko bo dovolj krme za 14 govedi, kolikor je prostora v hlevu, bo šlo letno v prodajo 5 pitancev. To bo v prihodnje tudi glavni dohodek kmetije. Tudi les bo ostal pomemben dohodek, zlasti zato, ker se z gozdom zaraščajo nekdanji pašniki in senožeti.

Vsa dela na kmetiji bosta sedaj opravljala dva človeka — mož in žena, razen ob siliranju, ko zaradi strme lege travnikov ni možno strojno spravilo in je potrebno več ljudi.

Tudi od kmetij se pričakuje večja proizvodnost, zato kmetija s 14 glavami živine in ca. 50 m³ iglavcev letnega etata ni dovolj donosna. Ker v bližini ni travnikov, ki bi jih kmetija lahko kupila ali vzela v najem in tako povečala proizvodnjo, se bo nujno v bodoče morala ukvarjati še s kako drugo postransko dejavnostjo. Glede na nadmorsko višino in ker leži domačija med samimi gozdovi, ima vse pogoje za razvoj kmečkega turizma.

V Davči je podobnih kmetij sedaj osem. Več kmetij ima možnosti za enako preusmeritev. Med mladimi gospodarji večkrat nanese beseda o tem, kako bo v Davči čez nekaj desetletij. Postavlja se vprašanje, ali bodo njihovi sinovi hoteli ostati na samotnih domačijah. Če se razmere ne bodo spremenile, prav gotovo ne, v tem so si edini. In kaj bi bilo treba storiti, da bi bilo drugače. Seveda bodo preusmeritve v živinorejo in turizem prinesle izboljšanje. Vendar bo treba izboljšati in spremeniti še mnogo drugih stvari, ki jih kmetje sami ne bodo zmogli. Treba bo izboljšati povezavo s svetom — razširitev ceste v Davčo, dobro organizirati zimsko službo za čiščenje snega, da bi bil dostop možen ob vsakem času, potrebno bi bilo postaviti nekaj žičnic in drugih objektov, ki jih domačini sami ne bodo mogli, zagotoviti kredite za vlaganje v kmečki turizem. Sprejeti bi bilo treba potrebne predpise o lovstvu, ker bo zaradi zaraščanja senožeti delala divjad vedno večjo škodo kmetijstvu, kar sedaj ni dobro urejeno. Zelo pomembno za kmetijstvo in za obstoj ljudi v Davči bi bilo tudi, da bi se uvedel v višje razrede osemletke kmetijski pouk. Tako bi otroci tudi v strokovnem pogledu dobili spodbudo in ljubezen do zemlje in kmetovanja in bi se lažje odločali za kmečki poklic.

Če se bodo rešili omenjeni problemi in pa, če se bodo splošne razmere v kmetijstvu zboljšale, kar gre zelo počasi, bodo verjetno čez nekaj let po slemenih med Poreznom in Blegošem močne kmetije, v katerih se bo še razlegal jok vnukov. Stari očetje pa bodo pripovedovali svojim vnukom in turistom, ki bodo tu preživljali oddih, kako so nekoč tu živeli in gospodarili njihovi očetje, dedje in pradedje.